

TÀI LIỆU BÀI GIẢNG IN TẬP HUẤN

**HƯỚNG DẪN TỔ CHỨC
CÁC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON
TRONG THỰC HIỆN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON
(Tài liệu dành cho cán bộ quản lý và giáo viên mầm non)**

Người Thực hiện: Nguyễn Thị Vân

Tài liệu lưu hành nội bộ

MỤC LỤC

Nội dung	Trang
Phần một: Vấn đề chung về giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	3
I – Một số vấn đề về giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	3
II – Đặc điểm phát triển cảm xúc xã hội của trẻ mầm non	10
III – Trách nhiệm của gia đình và cộng đồng trong giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	11
Phần hai: Nội dung, phương pháp, hình thức giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	16
I – Mục tiêu giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	16
II – Nội dung giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	16
III – Phương pháp, hình thức giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	20
IV – Yêu cầu về năng lực và cách quản lý cảm xúc xã hội của người giáo viên mầm non	24
Phần ba: Hướng dẫn tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	30
I – Nguyên tắc tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	30
II – Lập kế hoạch giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ trong thực hiện Chương trình giáo dục mầm non	31
III – Tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non	31

PHẦN MỘT
VẤN ĐỀ CHUNG
VỀ GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

Sau khi học xong phần Một, người học sẽ:

- *Hiểu và phân tích được một số vấn đề cơ bản cốt lõi về giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non;*
- *Nắm được đặc điểm phát triển về cảm xúc xã hội của trẻ mầm non; từ đó làm cơ sở cho việc lựa chọn nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non;*
- *Xác định và phân tích được vai trò của gia đình trong quá trình giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ trong thực hiện Chương trình giáo dục mầm non.*

I. MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

1. Các khái niệm

1.1. Cảm xúc xã hội là gì?

Cảm xúc là một hình thức trải nghiệm cơ bản của con người về thái độ của chính mình đối với sự vật, hiện tượng của hiện thực khách quan, với người khác và với bản thân. Sự hình thành cảm xúc là một điều kiện tất yếu của sự phát triển con người như là một nhân cách¹.

Cảm xúc xã hội?

Theo Paul Ekman, con người có 7 cảm xúc cơ bản: vui, buồn, tức giận, ngạc nhiên, sợ hãi, ghê tởm, khinh bỉ. Ngoài ra, con người cũng trải nghiệm những cảm xúc khác như: xấu hổ, bối rối, ghen tị, tự hào, thất vọng, hối tiếc,... được gọi là những cảm xúc xã hội. Những cảm xúc này liên quan tới sự đánh giá hành vi của con người là tốt hay xấu, tích cực hay tiêu cực và khả năng nhìn nhận về bản thân trong mối quan hệ với người khác, ảnh hưởng tới cách nghĩ hoặc đánh giá về bản thân mỗi người.

1.2. Giáo dục cảm xúc xã hội là gì?

Giáo dục cảm xúc xã hội (Social Emotional Learning) là một quá trình thông qua đó trẻ em và người lớn trở nên ý thức hơn về cảm xúc của mình, học cách kết nối hài hoà hơn với người khác, phát triển khả năng đưa ra quyết định có trách nhiệm và

¹ Tâm lý học đại cương, NXB ĐH Sư phạm

giải quyết những thách thức một cách hiệu quả.

- Như vậy, giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ em mầm non là quá trình giáo dục nhằm giúp trẻ em nhận biết, ý thức về cảm xúc của bản thân và cảm xúc của người khác, cao hơn biết "quản lý" cảm xúc trong các hoạt động ở nhóm/lớp/trường mầm non và trong môi trường sống gần gũi.

1.3. Phát triển cảm xúc xã hội là gì?

Phát triển cảm xúc xã hội là những tác động trong quá trình tổ chức các hoạt động giáo dục thông qua đó trẻ em và người lớn trở nên ý thức hơn về cảm xúc của mình, học cách kết nối hài hoà hơn với người khác, phát triển khả năng đưa ra quyết định có trách nhiệm và giải quyết những thách thức một cách hiệu quả.

2. Tầm quan trọng của giáo dục cảm xúc xã hội đối với trẻ mầm non

1.1. Vai trò, ý nghĩa của giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non

- Việc quan tâm đến giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ, có những tác động tích cực đến cảm xúc của trẻ sẽ có tác động mạnh mẽ đến sự phát triển toàn diện của trẻ em, cụ thể như:

- Giúp trẻ hình thành và duy trì các mối quan hệ tích cực.
- Giúp trẻ kiểm soát và quản lý hành vi của bản thân.
- Giúp trẻ tập trung, mạnh dạn, tự tin,... hình thành các kỹ năng để giúp trẻ hoà nhập, thích nghi vào cộng đồng xã hội.
- Giúp trẻ tiếp cận với hoạt động học tập thể hiện ở việc tăng cường ở trẻ khả năng quan sát, chú ý, ghi nhớ có chủ định, tăng cường khả năng làm theo hướng dẫn, kiên trì bất chấp sự thất vọng hoặc chán nản.
- Tạo nền tảng cho sự phát triển nhận thức của trẻ; hình thành và phát triển các năng lực cá nhân.
- Tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển ngôn ngữ ở trẻ. Khi trẻ giàu cảm xúc, tự tin, biết xử lý tình huống bằng cảm xúc của chính mình và sự đồng cảm với những người khác sẽ giúp trẻ hoạt ngôn trong thể hiện cảm xúc bản thân.
- Cảm xúc xã hội đóng vai trò quan trọng trong hoạt động, hành vi của trẻ. Cảm xúc có thể củng cố, làm tăng thêm tính kiên trì để đạt được mục đích của trẻ. Khi vui, trẻ chơi và tham gia các hoạt động hiệu quả hơn. Khi giận dữ, buồn bã,... trẻ biết cách kiềm chế, thực hiện những hành vi tự kiểm soát bản thân được tốt hơn. Khi yêu thương người khác (cha mẹ, ông bà, thầy cô giáo, bạn bè, anh chị em,...) trẻ có thể làm mọi việc, thậm chí sẵn sàng hi sinh cả bản thân mình để bảo vệ (ôm chặt, che

chấn, ngăn cản hành động của người khác tác động đến người mình yêu thương,...).

1.2. Nguy cơ và hậu quả tiềm ẩn của việc không kiểm soát được cảm xúc xã hội

Các mối quan hệ xã hội có ý nghĩa quan trọng đối với tình cảm, cảm xúc cũng như sự phát triển toàn diện của trẻ em. Việc không tham gia, không tương tác hoặc ít tương tác với bạn bè, người thân và môi trường xung quanh ảnh hưởng nghiêm trọng tới trẻ mầm non, dẫn đến những tổn thương sức khoẻ thể chất, tinh thần, nhận thức,... ảnh hưởng đến sự phát triển toàn diện nhân cách của trẻ. Trẻ ở nhà quá lâu sẽ dẫn đến nhiều hệ lụy và mất đi nhiều cơ hội để phát triển.

Có nhiều yếu tố tác động khiến trẻ không thể tham gia các mối quan hệ xã hội như dịch bệnh, thiên tai,... gây ra sự cô lập xã hội và ảnh hưởng tiêu cực đến trẻ em.

**** Trẻ không có cơ hội tương tác xã hội sẽ ảnh hưởng đến sức khoẻ thể chất, tinh thần.***

- Làm giảm sức đề kháng của trẻ, tăng khả năng gặp các vấn đề về tim mạch và cân nặng, dẫn đến hiện tượng thừa cân, béo phì, phát triển không cân đối do thiếu canxi và ít vận động.

- Làm giảm sức chịu đựng với các hoạt động thể chất như chạy, nhảy, trườn, bò,...

- Làm giảm khả năng miễn dịch cơ thể, tăng nguy cơ mắc các bệnh truyền nhiễm,...

- Ảnh hưởng tới chất lượng giấc ngủ: Trẻ không thể ngủ hoặc ngủ chập chờn, tỉnh dậy giữa đêm và không thể ngủ lại được.

**** Trẻ nghỉ học lâu không thể đến trường, bị cô lập các mối quan hệ sẽ ảnh hưởng đến sức khoẻ tinh thần:***

- Làm giảm chỉ số cảm xúc EQ, giảm các kỹ năng xã hội.

- Bị hạn chế trong giao tiếp và quan hệ xã hội nên trẻ dễ mắc những rối loạn cảm xúc.

- Những trẻ thường xuyên chứng kiến các hành vi bạo lực sẽ dễ bị mắc những rối loạn hành vi: Trẻ có hành vi tự hại bản thân, nhiều trẻ có xu hướng nghịch ngợm, hung hăng, bắt nạt bạn bè, gây hấn với những người xung quanh...

- Trẻ căng thẳng thường có dấu hiệu như dễ khóc, dễ thay đổi tâm trạng, hay lo lắng, buồn bã, mệt mỏi...

- Trẻ sợ hãi đến mất kiểm soát, chán ăn, thường xuyên gặp ác mộng, khó tập trung, chán nản, thờ ơ với đồ chơi, bạn chơi, dễ nổi cáu, la hét...

- Trẻ không muốn nói chuyện hay tiếp xúc với mọi người xung quanh; chỉ muốn chơi một mình.
- Trẻ có biểu hiện các hành vi thái quá do gia tăng cảm xúc tiêu cực, hay cáu gắt, cãi lại người lớn

*** Trẻ bị hạn chế tương tác xã hội sẽ ảnh hưởng đến khả năng nhận thức:**

- Giảm sút nhận thức môi trường xung quanh và các kĩ năng ngôn ngữ, tự phục vụ và thích ứng xã hội.
- Không muốn tham gia hoặc từ chối tham gia các hoạt động trước đó từng yêu thích.
- Giảm khả năng tập trung chú ý, dễ chán nản khi tham gia hoạt động với bạn bè trong nhóm / lớp.
- Làm giảm chỉ số trí tuệ IQ, giảm các phản xạ xử lí thông tin từ môi trường.
- Bị phá vỡ các thói quen, kĩ năng trong sinh hoạt hằng ngày của trẻ.

*** Những biểu hiện / phản ứng cảm xúc của trẻ mầm non trước các tác động độc hại**

Trước những tác động độc hại (nghỉ học thời gian quá lâu do thiên tai, dịch bệnh, không được tiếp xúc và tham gia các tương tác xã hội, bị hoặc chứng kiến bạo lực,...), trẻ sẽ có những biểu hiện / phản ứng tiêu cực:

- Hay phá phách, cáu gắt, la hét, cãi lời cha mẹ, thầy cô, làm ngược lại với các nguyên tắc được giáo dục ở nhà hoặc tại trường / lớp / nhóm.
- Dễ khóc; hay hờn dỗi.
- Từ chối hoặc nói không với những đồ chơi, trò chơi mà trẻ từng yêu thích trước đây.
- Có xu hướng chơi một mình, buồn bã.
- Ít nói, ít giao tiếp với bạn bè và mọi người xung quanh.
- Có hành vi gây hại đến bản thân và những người xung quanh, kể cả với đồ vật, con vật.
- Ăn uống bất thường (không ăn hoặc ăn nhiều).

*** Tổng hợp những nguyên nhân dẫn đến những biểu hiện / phản ứng cảm xúc tiêu cực của trẻ mầm non:**

- Hạn chế môi trường giao tiếp;
- Thường xuyên tiếp xúc trong thời gian dài với các thiết bị công nghệ
- Chứng kiến hoặc là nạn nhân của các hành vi bạo lực;

- Hạn chế các mối quan hệ tương tác giao tiếp xã hội;
- Thiếu sự đồng hành của gia đình;
- Liên quan tới sức khỏe...

3. Khó khăn / hạn chế trong tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ tại các cơ sở giáo dục mầm non

- **Thiếu nhận thức và hiểu biết:** Một số giáo viên, phụ huynh / cha mẹ trẻ và quản lý giáo dục chưa nhận thức đầy đủ về tầm quan trọng của giáo dục cảm xúc xã hội, dẫn đến việc chưa có sự ưu tiên hoặc quan tâm, chú trọng cho các hoạt động này trong các hoạt động giáo dục trẻ ở trường mầm non
- **Hạn chế về tài liệu, học liệu:** Hiện nay, ít có các tài liệu hướng dẫn chính thức hoặc tài liệu hướng dẫn phù hợp, khiến giáo viên gặp khó khăn trong việc tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội trong thực hiện Chương trình GDMN.
- **Thiếu kỹ năng và bồi dưỡng cho giáo viên:** Giáo viên mầm non có thể chưa được tập huấn, bồi dưỡng bài bản về cách lồng ghép giáo dục cảm xúc xã hội vào các hoạt động hàng ngày, dẫn đến chưa hiệu quả khi tổ chức áp dụng và tổ chức các hoạt động.
- **Áp lực thời gian, công việc trong cơ sở giáo dục mầm non:** Áp lực về thời gian công việc theo chế độ sinh hoạt hàng ngày khiến giáo viên khó có đủ thời gian để tập trung vào giáo dục cảm xúc xã hội.
- **Khó khăn trong đánh giá kết quả:** Cảm xúc xã hội không dễ đo lường như các kỹ năng khác, khiến việc đánh giá hiệu quả của các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội trở nên khó khăn trong việc nhận diện về hiệu quả trên trẻ.
- **Sự khác biệt về hoàn cảnh gia đình:** Môi trường giáo dục ở nhà có ảnh hưởng lớn đến sự phát triển cảm xúc của trẻ. Nếu gia đình chưa hỗ trợ hoặc có nhiều bất ổn, trẻ có thể gặp khó khăn trong việc thể hiện, tiếp nhận và phát triển về cảm xúc xã hội.
- **Thiếu môi trường thuận lợi:** Một số cơ sở giáo dục mầm non chưa có không gian và môi trường hỗ trợ việc học tập các kỹ năng cảm xúc xã hội, chẳng hạn như góc thư giãn, khu vực giao tiếp tích cực.

4. Góc nhìn về cảm xúc xã hội trong Khu vực Đông Á Thái Bình Dương

Các năng lực cảm xúc xã hội của trẻ em trong khu vực Đông Á Thái Bình Dương như sau:

- (1) *Áp dụng các quy tắc xã hội*: Là việc trẻ hiểu và thực hiện các quy tắc / quy ước trong một nhóm trẻ hoặc tập thể trong các hoạt động khác nhau, ở đó trẻ được tôn trọng, chia sẻ và công nhận.
- (2) *Đồng cảm với người khác*: Là khả năng trẻ hiểu cảm xúc, quan điểm / suy nghĩ của người khác, lí do thể hiện cảm xúc của người khác; hiểu được nhu cầu và sự phản ứng với cảm xúc của người khác; biết cách thể hiện cảm xúc phù hợp với người trẻ quan tâm.
- (3) *Giải quyết xung đột*: Là cách giải quyết vấn đề hợp lí của trẻ trong mối quan hệ với các đối tượng khác nhau; có thể tìm ra giải pháp hoà bình trong tranh cãi.
- (4) *Tôn trọng sự đa dạng*: Là cách ứng xử và thể hiện sự tôn trọng đối với sự khác biệt giữa các cá nhân và nhóm người. Sự khác biệt bao gồm ngôn ngữ, dân tộc, giới tính, khả năng, tình trạng kinh tế xã hội,... và các khía cạnh khác.
- (5) *Hoà hợp với thiên nhiên*: Là việc trẻ thích ứng, hoà hợp và được tôn trọng trong môi trường thiên nhiên (trẻ được quyền hoạt động trong môi trường thiên nhiên, có các cơ hội trải nghiệm nhiều hơn). Là nhận thức, thái độ, hành vi bền vững với môi trường tự nhiên, góp phần bảo vệ môi trường xung quanh.
- (6) *Kiểm soát bản thân*: Là việc trẻ biết kiểm soát cơn giận và những hành vi khi giận dữ; biết điều chỉnh cảm xúc và kiềm chế bản thân trước những tác động tiêu cực; biết giải quyết xung đột bằng lời nói; biết dừng lại đúng lúc và suy nghĩ trước khi phản ứng.
- (7) *Linh hoạt nhận thức*: Là việc trẻ biết tôn trọng các quan điểm khác nhau; biết cân nhắc sự lựa chọn và phản ứng phù hợp khi thực hiện nhiệm vụ hoặc chuyển đổi từ nhiệm vụ này sang nhiệm vụ khác.
- (8) *Trí nhớ làm việc*: Là việc trẻ biết thiết lập / xây dựng mục tiêu và cách thức hoạt động phù hợp để đạt được mục tiêu; linh hoạt tư duy và điều chỉnh bản thân phù hợp với ưu tiên, quan điểm hoặc với sự thay đổi. Đây là một trong những năng lực quan trọng giúp thích nghi với cuộc sống luôn thay đổi như hiện nay.
- (9) *Đặt tên cảm xúc*: Trẻ nhận diện được tên và biểu hiện cảm xúc của bản thân và người khác. Biết diễn đạt cảm xúc và lí do thể hiện cảm xúc với người khác.
- (10) *Nhìn nhận bản thân tích cực*: Là việc trẻ em tự tin vào bản thân và khả năng của mình. Trẻ cảm thấy tích cực về công việc và kết quả đạt được của bản thân trong các hoạt động. Trẻ tích cực trong việc nhìn nhận về năng lực bản thân từ đó dám thử thách với những điều mới mẻ và sẵn sàng giúp đỡ người khác.

(11) *Lòng biết ơn*: Là sự trân trọng về những việc người khác làm cho mình. Trẻ biết biểu lộ lòng biết ơn, từ đó kết nối tích cực với mọi người và làm phong phú cuộc sống xung quanh.

Giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non cần được thực hiện một cách hệ thống và xuyên suốt, mang tính nền tảng vững chắc cho các yếu tố / lĩnh vực phát triển khác của trẻ em, với hai lí do sau:

**** Cảm xúc xã hội có tác động 2 chiều đối với các lĩnh vực phát triển của trẻ và môi trường giáo dục.***

- Cảm xúc xã hội có quan hệ khăng khít đối với sự phát triển thể chất, nhận thức, ngôn ngữ và thẩm mỹ. Trẻ làm việc nhóm kém hiệu quả khi thiếu đi sự linh hoạt trong trí nhớ; khó thích ứng trong môi trường hoạt động với bạn bè mới khi không biết kiểm soát cảm xúc; khó thích ứng với môi trường mới khi không biết giải quyết các xung đột, mâu thuẫn. Chính vì điều này nên nhà giáo dục cần thay đổi góc nhìn đối với giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non bởi nó sẽ tác động đa chiều đến sự phát triển toàn diện của trẻ.
- Cảm xúc xã hội gắn kết với môi trường giáo dục, nhất là môi trường xã hội. Trẻ em làm trung tâm, được vui chơi, hoạt động trong môi trường giáo dục an toàn, bình yên, hạnh phúc, đầy tiếng cười và nhiều cơ hội để trẻ được thể hiện năng lực của bản thân.

**** * Cảm xúc, xã hội sẽ tạo động lực cho tất cả các đối tượng giáo dục từ các nhà xây dựng chính sách, chuyên gia, cán bộ quản lí, giáo viên, nhân viên, cha mẹ trẻ và trẻ em.***

Ví dụ:

- Đối với giáo viên: Khi bản thân giáo viên hiểu được các năng lực cảm xúc xã hội và biết cách tự tạo ra hạnh phúc, niềm tin, quản lí được cảm xúc cá nhân thì sẽ tác động tích cực đến trẻ em và đồng nghiệp xung quanh.
- Đối với cha mẹ trẻ: Khi cha mẹ / người chăm sóc trẻ hiểu và áp dụng các năng lực cảm xúc xã hội thì trẻ em sẽ được phát triển toàn diện ở trong môi trường gia đình đầy yêu thương, an toàn và có cơ hội để thể hiện bản thân khi không có sự áp đặt hay kì vọng của người lớn đối với trẻ.

II. ĐẶC ĐIỂM PHÁT TRIỂN CẢM XÚC XÃ HỘI CỦA TRẺ MẦM NON

Tổng quan các mốc phát triển cảm xúc xã hội mang tính đại diện của trẻ em với các giai đoạn lứa tuổi, cụ thể như sau:

1. Trẻ 3 tháng - 12 tháng tuổi

- Trẻ bắt đầu có được cảm giác tự tin và an toàn khi được người lớn yêu thương, chăm sóc, đáp ứng các nhu cầu của trẻ (cho ăn, ủ ấm và che chở cho trẻ, mang lại nhiều điều thú vị cho trẻ như : nghe âm thanh, cầm, nắm, ném, ngửi, cảm nhận,...).
- Trẻ tự giao lưu với bản thân bằng cách sờ, ngắm nghía các bộ phận cơ thể của mình (bàn tay, bàn chân).
- Trẻ có thể cầm, nắm các đồ vật khi người lớn đưa cho trẻ. Trẻ bắt đầu bắt chước người lớn.
- Trẻ nhận biết và thể hiện một số cảm xúc khi giao lưu, tiếp xúc với người khác. Trẻ nhận ra người lạ, người quen (vui sướng khi gặp người thân, sợ hãi, khóc khi nhìn thấy người lạ,...).

2. Trẻ 12 – 24 tháng tuổi

- Biết thể hiện tình cảm với những người gần gũi xung quanh.
- Thích khám phá một mình (khi có người thân quen ở gần).
- Chơi những trò chơi giả bộ, đơn giản.
- Thích đưa đồ chơi cho người khác; chỉ tay cho người khác thấy những điều gì đó trẻ cho là thú vị.
- Nói được một số từ đơn lẻ và lắc đầu phản ứng “không”.
- Có thể nổi cơn thịnh nộ (giận dữ, khóc to,...).

3. Trẻ 24 – 36 tháng tuổi

- Thích bắt chước người khác, đặc biệt thích bắt chước người lớn.
- Hào hứng, phấn khởi khi bên cạnh trẻ em khác.
- Biết thể hiện sự phản kháng khi không đồng ý.
- Biết tên của những người quen thuộc.
- Thích chơi trò chơi giả bộ.

4. Trẻ 3 – 4 tuổi

- Bắt chước người lớn và các trẻ em lớn hơn.
- Thể hiện tình cảm với bạn bè và những người xung quanh.
- Quan tâm đến bạn khác.
- Buồn / vui khi thay đổi thói quen lớn.

5. Trẻ 4 – 5 tuổi

- Thích làm những điều mới mẻ.
- Thích tham gia chơi với nhóm bạn.
- Biết hợp tác và thực hiện nhiệm vụ trong nhóm chơi.
- Thể hiện bằng lời nói / hành động về những điều trẻ thích hoặc trẻ không thích.
- Hiểu khái niệm giống nhau – khác nhau.

6. Trẻ 5 – 6 tuổi

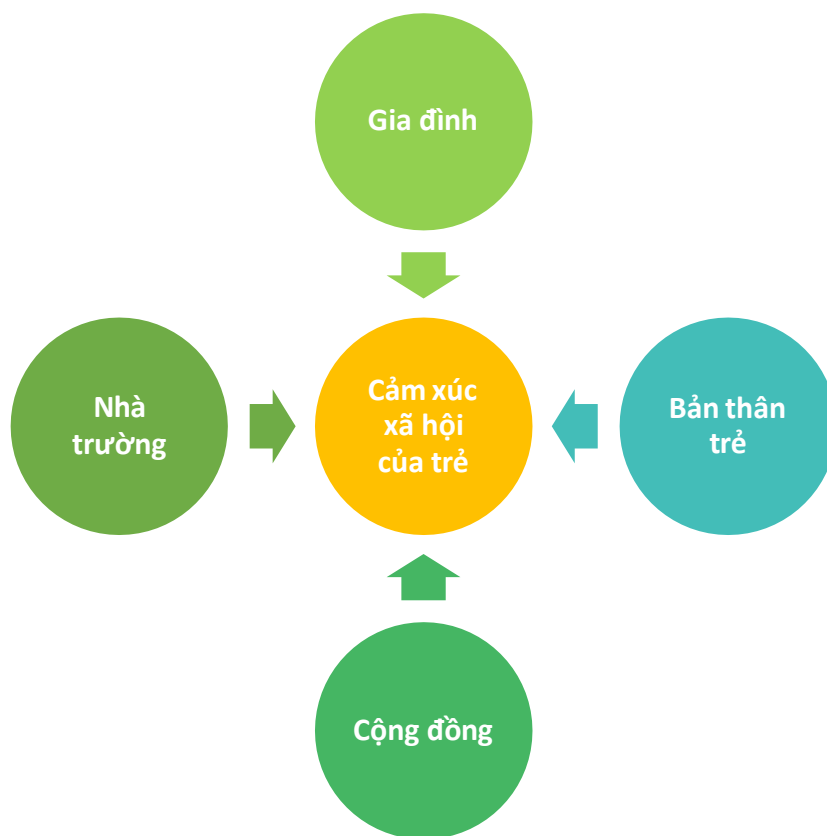
- Thực hiện các quy tắc / quy ước trong nhóm / lớp hoặc cộng đồng.
- Thể hiện sự quan tâm, đồng cảm tới người khác.
- Nhận thức về giới tính.
- Thể hiện sự độc lập.
- Muốn làm hài lòng bạn bè.

III. TRÁCH NHIỆM CỦA GIA ĐÌNH VÀ CỘNG ĐỒNG TRONG GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

1. Các yếu tố ảnh hưởng đến cảm xúc xã hội của trẻ mầm non

Bao gồm các yếu tố:

- Yếu tố khách quan: gia đình, nhà trường và cộng đồng.
- Yếu tố chủ quan: bản thân trẻ.

Các yếu tố ảnh hưởng đến cảm xúc xã hội của trẻ mầm non

Nhà trường	<ul style="list-style-type: none"> – Hành vi ứng xử của cán bộ quản lí, giáo viên, nhân viên. – Ngôn ngữ giao tiếp của cán bộ quản lí, giáo viên, nhân viên; năng lực của giáo viên. – Màu sắc, âm thanh tại nhóm / lớp, trường mầm non. – Các mối quan hệ giữa trẻ với trẻ trong nhóm / lớp.
Cộng đồng	<ul style="list-style-type: none"> – Hành vi ứng xử của hàng xóm / người lớn / bạn bè trong cộng đồng xung quanh trẻ. – Ngôn ngữ giao tiếp của hàng xóm / người lớn / bạn bè trong cộng đồng xung quanh trẻ. – Mạng xã hội / game,... – Dịch bệnh, thiên tai.
Gia đình	<ul style="list-style-type: none"> – Hành vi ứng xử của các thành viên trong gia đình. – Ngôn ngữ giao tiếp của các thành viên trong gia đình. – Mối quan hệ của các thành viên trong gia đình (bao gồm cả vấn đề hôn nhân, kinh tế gia đình,...).
Bản thân trẻ	<ul style="list-style-type: none"> – Tính khí của trẻ. – Thể chất của trẻ. – Tâm lí của trẻ.

2. Trách nhiệm của gia đình và cộng đồng trong giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non

Xã hội ngày càng phát triển, nền kinh tế thị trường ngày càng ảnh hưởng mạnh mẽ đến toàn bộ đời sống vật chất và tinh thần con người, tạo nên nhiều thách thức, khó khăn trong việc giáo dục con cái trong mỗi gia đình. Mặt khác, giáo dục từ gia đình cũng chịu nhiều ảnh hưởng của điều kiện kinh tế, tiện nghi, lối sống, nghề nghiệp của cha mẹ,... Không ít gia đình thường chú trọng đến kiến thức mà chưa thật sự quan tâm đến cảm xúc của con trẻ dẫn đến việc giáo dục cảm xúc cho trẻ còn hạn chế nên khả năng nhận biết, thể hiện cảm xúc của trẻ còn lúng túng, chưa tự tin thể hiện, chưa biết chia sẻ cảm xúc của mình với người khác. Nếu cha mẹ để ý, quan tâm uốn nắn lời ăn tiếng nói, hành vi ứng xử, giáo dục cảm xúc cho trẻ thì chắc chắn sẽ hình thành ở trẻ thói quen tốt từ trong chính gia đình, giúp trẻ tự tin thể hiện cảm xúc phù hợp trước các tình huống nảy sinh trong cuộc sống. Tuy nhiên, giáo dục từ gia đình vẫn không thể thay thế hoàn toàn giáo dục của nhà trường.

Gia đình và cộng đồng cần có trách nhiệm phối hợp chặt chẽ với các cơ sở giáo dục mầm non trong các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ:

- Tạo ra các tình huống và giúp trẻ nhận diện được cảm xúc của bản thân, đối phó với các cảm xúc tiêu cực, giúp trẻ hiểu hậu quả của các hành vi và kiểm soát cảm xúc bản thân qua các tình huống hằng ngày để giáo dục cảm xúc cho trẻ.
- Cha mẹ, người xung quanh hãy làm gương và là người tạo điều kiện để trẻ thực hiện các hành vi tốt, dần dần sẽ tạo được thói quen tốt cho trẻ.
- Cha mẹ khuyến khích trẻ tham gia vào các hoạt động xã hội, các lớp kỹ năng sống phù hợp với từng độ tuổi tại gia đình, nơi công cộng để việc giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ đạt hiệu quả cao.
- Gia đình, cộng đồng tham gia vào các hoạt động nói chung và hoạt động về giáo dục cảm xúc nói riêng tại nhóm / lớp, cơ sở giáo dục mầm non, nơi sinh sống.
- Phối hợp với cơ sở giáo dục mầm non thực hiện các nội dung giáo dục cảm xúc theo kế hoạch để nâng cao chất lượng giáo dục trẻ.

3. Những hiểu lầm của gia đình trong việc giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non

- Luôn cho rằng trẻ mầm non còn quá nhỏ để giáo dục cảm xúc xã hội nên chưa quan tâm đến việc giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ.
- Nhiều cha mẹ chưa dành nhiều thời gian chăm sóc, dạy dỗ trẻ.
- Không kiên nhẫn khi giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ.
- Cho rằng giáo dục cảm xúc xã hội là trách nhiệm của nhà trường.
- Chưa có sự phối hợp chặt chẽ với nhà trường trong việc giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ.
- Áp đặt kỹ năng, cảm xúc của người lớn lên kinh nghiệm và cảm xúc của trẻ.

Ghi chú: Giáo viên mầm non thực hiện tốt công tác truyền thông, trao đổi tích cực với cha mẹ trẻ về những cách thức / biện pháp giáo dục cảm xúc cho trẻ em mà cha mẹ có thể tham khảo để áp dụng tại gia đình

CÂU HỎI THẢO LUẬN

1. Phân tích vai trò, ý nghĩa của giáo dục cảm xúc xã hội đối với sự phát triển toàn diện của trẻ mầm non.
2. Vai trò của gia đình đối với sự phát triển cảm xúc xã hội của trẻ mầm non.

PHẦN HAI
NỘI DUNG, PHƯƠNG PHÁP, HÌNH THỨC
GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

Sau khi học xong phần Hai, người học sẽ:

- *Hiểu và phân tích được các mục tiêu giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non;*
- *Biết lựa chọn nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ trong việc phát triển chương trình giáo dục nhà trường; biết lựa chọn nội dung phù hợp với đặc điểm và kinh nghiệm sống của trẻ mầm non;*
- *Hiểu và biết cách quản lý cảm xúc cá nhân trong hoạt động nghề nghiệp, tổ chức các hoạt động nuôi dưỡng, chăm sóc và giáo dục trẻ.*

I. MỤC TIÊU GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

Chương trình Giáo dục mầm non đã xác định các mục tiêu liên quan đến giáo dục cảm xúc xã hội như sau:

- Nhà trẻ:
 - + Trẻ có ý thức về bản thân, mạnh dạn giao tiếp với những người gần gũi.
 - + Trẻ có khả năng cảm nhận và biểu lộ cảm xúc với con người, sự vật gần gũi.

- Mẫu giáo:

- + Trẻ có ý thức về bản thân.
- + Trẻ có khả năng nhận biết và thể hiện tình cảm với con người, sự vật, hiện tượng xung

quanh. Giáo viên có thể căn cứ vào các năng lực cảm xúc xã hội trong tài liệu này để tham khảo nhằm xác định mục tiêu giáo dục cảm xúc cho trẻ em ở nhóm / lớp / cơ sở giáo dục mầm non mình phụ trách nhằm bảo đảm hiệu quả giáo dục và phù hợp tâm sinh lí lứa tuổi, điều kiện thực tế tại địa phương.

II. NỘI DUNG GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

Cảm xúc xã hội bao gồm các cấp độ sau:

- *Nhận biết cảm xúc:* Trẻ có thể nhận biết, gọi tên đúng cảm xúc của bản thân mình và cảm xúc của những người xung quanh; thể hiện cảm xúc của mình và những người xung quanh qua lời nói, cử chỉ, điệu bộ.
- *Hiểu được cảm xúc:* Trẻ có khả năng hiểu và thấu cảm được các loại cảm xúc (buồn, vui, yêu thương, tức giận, ganh tị, sợ hãi, xấu hổ,...), đồng thời biết nguyên nhân và hậu quả của các loại cảm xúc ấy.
- *Thể hiện / biểu lộ cảm xúc:* Trẻ có khả năng diễn tả và đáp lại các cảm xúc của người khác. Thông qua đó, trẻ biết lắng nghe, thông cảm, đồng cảm, chia sẻ với người khác và coi trọng bản thân.
- *Quản lý cảm xúc:* Trẻ có khả năng tự quản lý được cảm xúc của mình, cư xử hợp lý với hoàn cảnh để dễ dàng hoà đồng với tập thể, có phản ứng phù hợp, tích cực trước những tác động xung quanh trẻ.

Từ các năng lực cảm xúc xã hội, giáo viên xác định những nội dung giáo dục cảm xúc xã hội hướng đến phát triển kỹ năng, năng lực cho trẻ mầm non:

Ví dụ:

- Giáo viên có thể xác định nội dung giáo dục “Tôn trọng sự đa dạng” theo hướng phát triển các kỹ năng, năng lực cho trẻ 5 – 6 tuổi như sau:

Năng lực	Nội dung giáo dục cảm xúc xã hội
Tôn trọng sự đa dạng	Tôn trọng các quyết định của người khác
	Tìm hiểu các ngành nghề (sự đa dạng các ngành nghề)
	Sự phát triển của cơ thể (Tôn trọng hình dáng)
	Tìm hiểu về sắc tộc (tôn trọng màu da)
	Sở thích của bé (Tôn trọng sở thích)

- Giáo viên có thể xác định nội dung giáo dục “áp dụng quy tắc xã hội” theo hướng phát triển năng lực cho trẻ 5 – 6 tuổi như sau:

III. PHƯƠNG PHÁP, HÌNH THỨC GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

1. Phương pháp

1.1. Phương pháp thực hành, trải nghiệm

Đây là phương pháp tạo điều kiện và cơ hội cho trẻ thực hành, trải nghiệm các cảm xúc một cách tích cực, hứng thú qua các hoạt động để hình thành tình cảm và cảm xúc xã hội một cách bền vững. Thông qua các tình huống, các bài tập và môi trường giáo dục theo hướng, giáo viên tạo nhiều cơ hội để kích thích trẻ thử trải nghiệm với các cảm xúc xã hội khác nhau và rèn luyện cách kiểm soát cảm xúc, có hành vi ứng xử phù hợp.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Cho trẻ thực hành, trải nghiệm trong các tình huống hoặc trong thực tế cuộc sống như giúp bạn, tặng quà cho bạn, chăm sóc người thân, quan tâm tới con vật,...
- Trao đổi, thảo luận với trẻ về cảm xúc của trẻ, suy nghĩ của trẻ về những việc trẻ đã làm.
- Khuyến khích trẻ miêu tả lại những cảm xúc mà trẻ đã trải nghiệm qua các tình huống khác nhau.

1.2. Phương pháp trò chơi

Là phương pháp trẻ tham gia vào trò chơi, đặc biệt là trò chơi theo nhóm, trò chơi đóng vai theo chủ đề để trẻ học cách nhận biết cảm xúc, hiểu cảm xúc, tạo ra cảm xúc, quản lý cảm xúc, chia sẻ cảm xúc, học cách trao đổi ý kiến với bạn, học cách giải quyết các mâu thuẫn nảy sinh,... Giáo viên nên tạo những tình huống chơi phong phú, có thể là những tình huống thường xảy ra trong cuộc sống thực để trẻ có cơ hội thể hiện, thử nghiệm cảm xúc cá nhân và tích lũy kỹ năng theo nhiều cách khác nhau.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Tận dụng các cơ hội trong trò chơi, tình huống chơi để giáo dục cảm xúc cho trẻ;
- Khai thác yếu tố cảm xúc, tình cảm của vai chơi, nhân vật chơi để trẻ được trải nghiệm và thực hành cách quản lý cảm xúc cá nhân khi giải quyết tình huống chơi;
- Lưu ý tận dụng trò chơi đóng vai theo chủ đề để trẻ được trải nghiệm các tình huống cảm xúc khác nhau qua vai chơi.

1.3. Phương pháp làm mẫu, làm gương

Hầu hết trẻ nhỏ học cách nhận biết, biểu lộ cảm xúc xã hội thông qua việc quan sát, bắt chước người lớn xung quanh. Đặc biệt, trẻ thường bắt chước những người lớn mà trẻ yêu mến. Do đó, giáo viên cần thể hiện các cảm xúc phù hợp để trẻ quan sát, bắt chước và làm theo; nêu gương trẻ mọi lúc, mọi nơi trong các tình huống phù hợp.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Là tấm gương về quản lý cảm xúc đối với trẻ;
- Tôn trọng và chấp nhận cảm xúc của trẻ trong các hoạt động hằng ngày.

1.4. Phương pháp trò chuyện, đàm thoại

Giáo viên cùng trò chuyện với trẻ về những tình huống trong sinh hoạt hằng ngày, các cảm xúc xã hội giữa con người với con người, giữa con người với môi trường xung quanh. Khuyến khích trẻ gọi tên cảm xúc của mình. Giáo viên đưa ra những câu hỏi đơn giản, dễ hiểu đối với trẻ và phù hợp với cảm xúc xã hội cần giáo dục cho trẻ em.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Giáo viên cần xác định trò chuyện trong các thời điểm khác nhau đều có thể giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ;
- Khuyến khích trẻ thể hiện thái độ tích cực đối với con người và môi trường xung quanh;
- Khuyến khích trẻ diễn tả, nói ra các cảm xúc cá nhân và cảm xúc của người khác/nhân vật...; cao hơn khuyến khích trẻ nói nguyên nhân/ảnh hưởng của những cảm xúc....

1.5. Phương pháp dùng tác phẩm nghệ thuật

Các bài thơ, câu chuyện, bài hát, bức tranh,... có nội dung tốt luôn gợi lên những cảm xúc tích cực ở trẻ, giúp trẻ có những thái độ và kỹ năng ứng xử tốt đẹp đối với con người và cuộc sống xung quanh.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Tận dụng các tình huống khác nhau liên quan tới nghệ thuật để giáo dục cảm xúc của trẻ, ví dụ như: nhân vật trong tranh/ảnh; cảm xúc của trẻ sau khi làm ra sản phẩm;
- Khuyến khích trẻ mô tả cảm xúc đối với các tác phẩm nghệ thuật.

1.6. Phương pháp thảo luận nhóm

Thảo luận nhóm được sử dụng rộng rãi nhằm tạo điều kiện để trẻ chủ động bàn bạc, trao đổi trong nhóm, tham gia vào quá trình trải nghiệm, chia sẻ kiến thức, kinh nghiệm, ý kiến để giải quyết một vấn đề có liên quan. Câu hỏi cho trẻ thảo luận có thể là kiểu câu hỏi đóng hoặc câu hỏi mở. Trong quá trình hoạt động nhóm, giáo viên dễ dàng quan sát và nhận diện các biểu hiện cảm xúc xã hội của trẻ trong các mối quan hệ nhóm, từ đó có những điều chỉnh, tác động sư phạm nhằm giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Khuyến khích tất cả trẻ trong nhóm nói về cảm xúc cá nhân;
- Quan sát, phát hiện cá nhân trẻ có những cảm xúc xã hội cần điều chỉnh khi tham gia nhóm;

- Tạo cơ hội cho tất cả các trẻ "làm trưởng nhóm".

1.7. Phương pháp động não

Là phương pháp giúp trẻ trong một thời gian ngắn nảy sinh được nhiều ý tưởng, nhiều giả định về tình cảm, cảm xúc xã hội của trẻ.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Giáo viên nêu câu hỏi hoặc vấn đề (có nhiều cách trả lời) về cảm xúc xã hội trước cả lớp hoặc trước nhóm;
- Khuyến khích trẻ phát biểu và đóng góp ý kiến trong việc nhận diện tên cảm xúc, miêu tả biểu hiện cảm xúc và đưa ý kiến cá nhân khi tạo ra cảm xúc trong các hoàn cảnh, tình huống khác nhau;
- Ghi nhận tất cả ý kiến của trẻ về cảm xúc xã hội không loại trừ một ý kiến nào, trừ trường hợp trùng lặp;
- Phân loại các ý kiến. Các ý kiến phát biểu ngắn gọn bằng một từ hay một câu thật ngắn;
- Làm sáng tỏ những ý kiến chưa rõ ràng trong việc hiểu về cảm xúc xã hội;
- Tổng hợp ý kiến của trẻ, hỏi xem trẻ có thắc mắc hay bổ sung gì không;
- Tất cả mọi ý kiến đều cần được giáo viên hoan nghênh, chấp nhận mà không nên phê phán, nhận định đúng – sai ngay về các phản ứng và hành vi của trẻ.

1.8. Phương pháp dùng tình cảm

Trẻ mầm non tiếp nhận tình cảm từ người khác rất "nhạy bén", đồng thời đáp ứng lại tình cảm đối với người khác cũng rất nhanh. Chính vì vậy, giáo viên dùng chính tình cảm của mình để tác động, giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ, gọi lên, phát triển ở trẻ

những xúc cảm, tình cảm lành mạnh, phù hợp.

Khi áp dụng phương pháp cần lưu ý:

- Áp dụng phương pháp này hiệu quả hơn khi giáo viên tương tác với trẻ theo hình thức cá nhân (1-1);

- Giáo viên nên tận dụng các thời điểm trong ngày để áp dụng phương pháp này như: sau giờ ngủ trưa, giáo viên chải tóc cho trẻ; trong giờ hoạt động lao động; trong giờ chơi tự do....

2. Hình thức

- Tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc cho trẻ thông qua hoạt động chơi, hoạt động học và hoạt động ở mọi lúc, mọi nơi dưới hình thức cả lớp / nhóm nhỏ và bồi dưỡng cá nhân phù hợp với khả năng của trẻ.

- Tổ chức giáo dục cảm xúc cho trẻ thông qua hoạt động học, khuyến khích sử dụng phương pháp tạo tình huống cho trẻ có nhiều cơ hội trải nghiệm với các loại cảm xúc; được nói tên, miêu tả biểu hiện của các cảm xúc; được thể hiện qua nét mặt, ánh mắt, ngôn ngữ cơ thể khi biểu lộ các cảm xúc khác nhau.

- Kết hợp các hình thức tổ chức hoạt động giáo dục: cả lớp với cá nhân, nhóm nhỏ, các nhóm trẻ cùng sở thích, nhóm trẻ không cùng độ tuổi. Chú ý đến khả năng, năng lực, sự hứng thú của trẻ để có biện pháp điều chỉnh mục tiêu, nội dung, phương pháp phù hợp nhằm phát huy tối đa năng lực cá nhân của trẻ.

• Khi tích hợp giáo dục cảm xúc xã hội trong các hoạt động giáo dục cần lưu ý:

- Đối với các hoạt động thảo luận, kể chuyện, giáo viên cần: Tạo không khí vui vẻ, thích thú cho hoạt động; Tạo sự tò mò, hứng thú của trẻ với chủ đề thảo luận, câu chuyện; Cô và trẻ tạo ra sự gắn kết, gần gũi, tôn trọng và yêu thương; giáo viên tạo cơ hội để trẻ nói, chia sẻ về những điều trẻ quan sát được trong các mối quan hệ xung quanh; tạo cơ hội để trẻ học cách miêu tả, chia sẻ cảm xúc, suy nghĩ, tình cảm một cách sinh động về thế giới xung quanh; giúp trẻ nhận diện cảm xúc, gọi tên và thể hiện cảm xúc của bản thân một cách tích cực; khơi gợi tình cảm, lòng trắc ẩn ở trẻ, tình yêu thương đối với sự vật/ hiện tượng xung quanh; học cách miêu tả, chia sẻ cảm xúc suy nghĩ một cách sinh động về thế giới xung quanh trẻ; thể hiện lòng biết ơn đối với các nhân vật có hành động hỗ trợ, giúp đỡ trong cộng đồng.

- Cần khai thác các câu chuyện có ý nghĩa về giáo dục tình cảm xã hội như sau: giáo viên nắm bắt được ý nghĩa của câu chuyện, liên hệ với các hiện tượng sự vật trong

cuộc sống để khơi dậy lòng trắc ẩn của trẻ; Khai thác các chi tiết, hình ảnh, hành động của nhân vật có ý nghĩa giáo dục tình cảm xã hội cho trẻ; Liên hệ, củng cố, giáo dục trẻ về các hiện tượng có liên quan. Ví dụ, truyện Tình bạn trong bão tố: Liên hệ đến hiện tượng bão lũ, những khó khăn mà con người, động vật phải ứng phó khi bão lũ, những điều kiện khó khăn khi tổ/nhà không chống được bão, lũ; Khơi gợi sự giúp đỡ, tương trợ lẫn nhau khi hoạn nạn, khó khăn.

- Đối với các hoạt động trải nghiệm, khám phá khoa học, giáo viên cần tạo điều kiện để trẻ tự tin vào bản thân và khả năng của mình; tự tin đưa ra suy nghĩ, ý tưởng riêng của trẻ; Tôn trọng ý tưởng của bạn khác; Biết chia sẻ, lắng nghe và có những phản ứng phù hợp với người khác; Hòa hợp với người khác để tìm ra được ý tưởng/điểm chung và biết đưa ra phương án để giải quyết vấn đề; Biết lựa chọn các vấn đề giải quyết theo hướng hài hòa với thiên nhiên: Ví dụ, Làm sản phẩm từ vật liệu tái chế để bảo vệ môi trường; Các sản phẩm thân thiện với ý tưởng thân thiện với môi trường.

- Đối với các hoạt động học hợp tác nhóm, cần lưu ý tạo cơ hội để trẻ được: Tăng kỹ năng hợp tác nhóm; Tạo cơ hội để trẻ được trao đổi ý kiến, thương lượng, thỏa thuận với các thành viên trong nhóm mình; Khích lệ để trẻ dám thử thực hành, khám phá với các loại nguyên vật liệu mới, Trẻ phát triển khả năng tư duy logic khi trải nghiệm các cách khác nhau; Trẻ dám thử nghiệm chấp nhận thất bại và thử lại khi cách đầu tiên không đúng; Trẻ biết rút kinh nghiệm sau mỗi lần thử nghiệm và đưa ra được các bài học cho các lần thử nghiệm kế tiếp.
- Đối với các hoạt động chơi, giáo viên cần: Giúp trẻ gắn kết các mối quan hệ, giải quyết các xung đột: học cách thỏa thuận khi chơi; Biết phối hợp, làm việc theo nhóm; Biết chia sẻ và chờ đến lượt; Biết kiểm soát cảm xúc, sự tức giận trong khi chơi; Biết giải quyết các xung đột bằng lời nói trong quá trình chơi; Biết đối mặt với sự thất vọng (nếu kết quả chơi không được như mình mong muốn).

IV. YÊU CẦU VỀ NĂNG LỰC VÀ CÁCH QUẢN LÝ CẢM XÚC XÃ HỘI CỦA NGƯỜI GIÁO VIÊN MẦM NON

1. Yêu cầu về năng lực của giáo viên mầm non để giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non

- Yêu cầu về những năng lực cơ bản của giáo viên mầm non:
 - + Nhận diện và hiểu cảm xúc của trẻ em.
 - + Điều chỉnh cảm xúc của bản thân.

- + Thiết kế và tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non
- + Hỗ trợ trẻ giải quyết xung đột trong hoạt động hằng ngày.
- + Phát triển các kỹ năng xã hội cho trẻ.
- + Tự học hỏi, cập nhật kiến thức về giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non.
- Trong môi trường xung quanh, có nhiều đối tượng tác động đến trẻ em như: bạn bè, những người lớn, đồ dùng, đồ chơi,... thậm chí thời tiết, khí hậu hay sức khỏe của bản thân cũng tác động đến cảm xúc của trẻ. Trẻ sẽ có những phản ứng trước những tác động đó, thể hiện qua hành vi và thái độ:
 - + Với những tác động tích cực trẻ có biểu hiện như: tăng nhịp tim nhanh, tăng nhẹ nồng độ hormone căng thẳng, kích thích hoạt động tích cực của cơ thể.
 - + Với những tác động độc hại và không có sự hỗ trợ của các môi quan hệ xã hội sẽ kéo dài những phản ứng tiêu cực, trẻ sẽ có phản ứng cáu gắt, giận dỗi, thu mình hoặc có hành vi gây tổn thương tới đối tượng tác động hoặc gây tổn thương tới chính bản thân trẻ.
- Để nhận biết các biểu hiện / phản ứng cảm xúc của trẻ nhằm có tác động sự phạm phù hợp, giáo viên cần có các kỹ năng quan sát như:
 - + Quan sát các biểu hiện về hành vi, ngôn ngữ và cách thể hiện cảm xúc của trẻ với đồ dùng, đồ chơi và mọi người xung quanh.
 - + Quan sát và lắng nghe cách giao tiếp và phản ứng hành vi của trẻ trong nhóm bạn bè xung quanh.
 - + Quan sát và lắng nghe cách chia sẻ của trẻ với bạn bè và người lớn.
 - + Quan sát cách trẻ giải quyết xung đột.
 - + Quan sát và phân tích các sản phẩm của trẻ, chú ý đến các sản phẩm tạo hình.

2. Sử dụng “thủ thuật sự phạm” để điều chỉnh cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non

- Trong các hoạt động giáo dục, giáo viên nên giúp trẻ gọi tên, mô tả cảm xúc của mình bằng lời nói. Thường xuyên nói chuyện với trẻ về những cảm xúc thường gặp như phấn khích, vui vẻ, tức giận, lo sợ, ghen tị hay buồn phiền. Giúp trẻ học cách nhận biết cảm xúc bản thân bằng cách nói về cảm xúc của trẻ như: “Cô thấy rằng con đang vui.”.
- Tạo cơ hội cho trẻ thấy cách người lớn đối mặt với sự chán nản, sợ hãi và tức giận theo hướng tích cực. Hãy là tấm gương tốt cho trẻ noi theo về việc kiểm soát cảm xúc cá nhân trong các tình huống khác nhau:
 - + Hít thở thật sâu.

+ Tập Yoga.

+ Tam dừng hoạt động / tương tác với người khác khi gặp chuyện gì đó bức xúc.

+ Khi đọc sách, kể chuyện có hình ảnh minh họa, giáo viên giúp trẻ nhận biết, hiểu được cảm xúc thông qua việc nói về ý nghĩa của những biểu hiện trên gương mặt nhân vật.

Ví dụ:

- Có phải bạn trai đang tức giận không?
- Bạn gái trông có đang phẫn khích không?
- “Thủ thuật sư phạm” để điều chỉnh cảm xúc cho trẻ được hiểu là cách làm của giáo viên tác động đến cá nhân trẻ hoặc đến nhóm trẻ để điều chỉnh phản ứng cảm xúc trước các tác động trong tình huống / hoàn cảnh cụ thể. Ví dụ, khi trẻ bức tức / giận dữ, giáo viên có thể áp dụng những “thủ thuật sư phạm” sau để kiểm soát cơn giận dữ của trẻ:
 - + Cách 1: Bình tĩnh đưa trẻ sang phòng / góc chơi khác / nhóm chơi khác, kéo trẻ ra khỏi tình huống tức giận để cảm xúc của trẻ lắng xuống.
 - + Cách 2: Gây chú ý của trẻ sang đối tượng hay chuyện gì đó vui vẻ hơn.
 - + Cách 3: Gọi ý trẻ cùng người lớn ra một phòng khác / góc chơi khác / ra ngoài sân trường cùng hét thật to (trò chơi “Thi ai hét to nhất”). Đây cũng là một giải pháp để giải tỏa cảm xúc cá nhân. Trẻ càng bày tỏ, giải tỏa năng lượng được nhiều bao nhiêu thì nguy cơ bùng nổ cơn giận càng thấp bấy nhiêu.
- Những lưu ý đối với giáo viên mầm non khi đứng trước các biểu hiện cảm xúc của trẻ:
 - + Thừa nhận cảm xúc của trẻ.
 - + Bình tĩnh, dừng mọi hoạt động gây tổn thương trẻ.
 - + Giữ tập trung.
 - + Thu thập mọi thông tin.
 - + Đưa ra các giải pháp và CÙNG NHAU lựa chọn giải pháp.

3. Quản lý cảm xúc cá nhân trong thực hiện nhiệm vụ nuôi dưỡng, chăm sóc và giáo dục trẻ mầm non

- Quản lý cảm xúc cá nhân là một trong những kỹ năng nghề nghiệp quan trọng đối với giáo viên mầm non bởi lẽ: Kiểm soát tốt cảm xúc sẽ giúp giáo viên xử lý tốt các tình huống nảy sinh, có phản ứng tích cực đối với trẻ, đồng nghiệp, cha mẹ

trẻ; đem lại các hoạt động giáo dục trẻ hiệu quả và chất lượng; tạo mối quan hệ xã hội với đồng nghiệp, cha mẹ trẻ và các lực lượng xã hội.

- Để quản lí, kiểm soát tốt cảm xúc cá nhân, giáo viên cần có phương pháp rèn luyện tu dưỡng bản thân để quản lí xúc của của chính mình tốt nhất như:
 - + Cần quản lí cảm xúc của mình trong từng hoàn cảnh và hoạt động cụ thể.
 - + Quản lí cảm xúc bằng trí tuệ bản thân. Tạo thói quen luôn nhìn nhận sự việc và người khác bằng thái độ tích cực, nhân ái, lắng nghe nhiều hơn và bình tĩnh trong mọi mối quan hệ.
 - + Quản lí cảm xúc cá nhân bằng tình yêu thương trẻ, hiểu trẻ, thừa nhận cảm xúc của trẻ.
 - + Quản lí cảm xúc bản thân hiệu quả hơn khi giáo viên biết suy nghĩ trước khi nói, thẳng thắn đưa ra ý kiến với thái độ nhã nhặn, đúng mực, phù hợp với đối tượng giao tiếp. Cần rèn luyện lời ăn tiếng nói có văn hoá như một thói quen tốt trong cuộc sống hằng ngày.
- Để rèn luyện kĩ năng quản lí cảm xúc cá nhân, giáo viên mầm non cần:
 - + Biết quan sát cảm xúc của bản thân và của người khác.
 - + Học cách tự xoa dịu cảm xúc.
 - + Lựa chọn các hành động tích cực khi thấy “bế tắc”, ví dụ:
 - Tâm sự với một người mình tin tưởng.
 - Đi dạo.
 - Thiền trong vài phút.
 - Nghe nhạc, đọc sách,...
- Gợi ý các năng lực giải quyết xung đột và kiểm soát cảm xúc cá nhân của giáo viên mầm non:
 - + Cách 1: Dừng lại – Nghĩ – Hành động

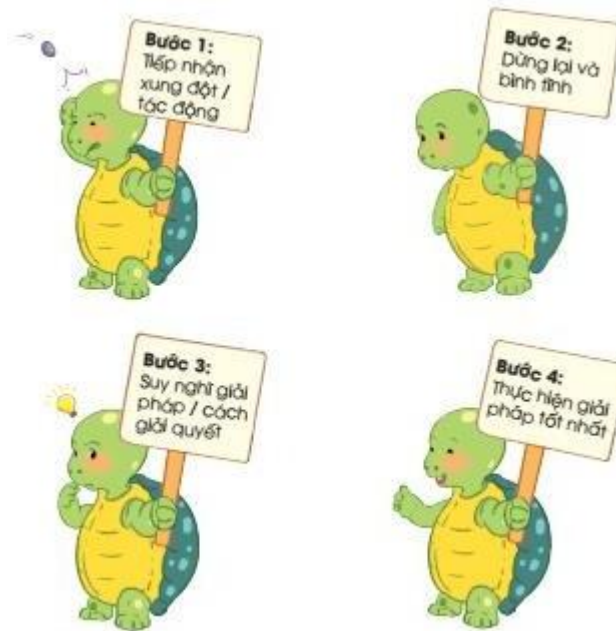
Bước 1: Dừng lại
Hãy dừng lại và bình tĩnh (hít thở sâu 3 lần).

Bước 2: Nghĩ
Suy nghĩ với các câu hỏi nhanh:

- Vấn đề là gì?
- Nguyên nhân ở đâu?
- Các giải pháp giải quyết vấn đề đó là gì?
- Điều gì sẽ xảy ra nếu tôi sử dụng giải pháp ... ?
- Điều gì sẽ xảy ra nếu đối phương chọn giải pháp ... ?

Bước 3: Hành động
Hãy thử giải pháp tốt nhất. Nếu chưa đạt hiệu quả mong muốn hãy quay trở lại: Dừng lại, nghĩ, hành động!

+ Cách 2: Kỹ thuật “Chú rùa”

*** Lưu ý khi tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non**

- Quan tâm trực tiếp đến từng trẻ càng nhiều càng tốt và luôn lắng nghe và thấu cảm. Tập trung vào điều trẻ nói để lắng nghe, cảm nhận và chia sẻ lại với trẻ.
- Luôn khuyến khích trẻ thể hiện tình cảm của mình như vui, buồn, tức giận,... Quan tâm và đồng cảm với trẻ mỗi khi trẻ buồn bã, sợ hãi, tức giận,...
- Cần ôm ấp, vỗ về, âu yếm, dịu dàng với trẻ; thường xuyên khen ngợi khi trẻ đạt được một tiến bộ, thực hiện một hành động tốt, một hành vi hay lời nói đúng.

- Cần thừa nhận mọi cảm xúc của trẻ. Không có cảm xúc xấu hoặc cảm xúc tốt, quan trọng là ở cách thể hiện cảm xúc để không làm tổn thương bản thân và người khác. Ngay cả khi trẻ giận dữ hay buồn phiền hãy chấp nhận những cảm xúc này của trẻ. Giúp trẻ hiểu rằng mọi người cũng có cảm xúc tương tự như trẻ.
- Đánh giá vấn đề chứ không phê phán cá nhân trẻ trong các hoạt động. Khi trẻ phạm lỗi nên nhắc nhở nhẹ nhàng. Có thể dùng hình thức “trách phạt” để trẻ hiểu các giới hạn, các chuẩn mực cần tuân thủ. Tuy nhiên, cần lựa chọn kỹ các biện pháp “trách phạt” phù hợp, tuyệt đối không được có hành vi bạo lực (đánh, tát, véo tai, đe dọa, chửi mắng,...).
- Cần giúp trẻ phát triển cảm xúc xã hội bằng nhiều hoạt động khám phá, thực hành, trải nghiệm.
- Là tấm gương đối với trẻ trong cách kiểm soát và thể hiện cảm xúc với mọi người xung quanh; đặc biệt chú ý tới thể hiện cảm xúc với trẻ.

CÂU HỎI THẢO LUẬN:

1. Phân tích các năng lực cần có của người giáo viên trong tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non ?
2. Anh/chị hãy đưa ra các giải pháp đã áp dụng trong quá trình quản lý cảm xúc cá nhân trong hoạt động nghề nghiệp ?

PHẦN BA
HƯỚNG DẪN TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC GIÁO DỤC
CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

Sau khi học xong phần Ba, người học sẽ:

- *Hiểu và phân tích được các nguyên tắc giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non;*
- *Biết xây dựng kế hoạch tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ trong thực hiện Chương trình giáo dục mầm non; Linh hoạt trong việc tích hợp lồng ghép tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội trong thực hiện Chương trình GDMN*

I. NGUYÊN TẮC TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

1. Đảm bảo tính giáo dục và cá nhân hóa: Giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non theo quan điểm lấy trẻ làm trung tâm, chú trọng đến cá nhân hoá trong quá trình tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội.

2. Bảo đảm tính tích hợp và toàn diện: Giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non được lồng ghép, tích hợp trong TẤT CẢ các hoạt động nuôi dưỡng, chăm sóc và giáo dục trẻ hằng ngày; thực hiện thường xuyên, mọi lúc, mọi nơi; với các nội dung cảm xúc xã hội đặc thù có thể tổ chức bằng hoạt động học (ví dụ: Gọi tên các cảm xúc; Nói biểu hiện của các cảm xúc,...).

3. Bảo đảm tính gắn kết từ các mối quan hệ xung quanh trẻ: Giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non cần tăng cường các mối quan hệ xã hội để giúp trẻ hình thành, củng cố và phát triển cảm xúc cũng như biết điều chỉnh phản ứng cảm xúc trước các tác động từ các mối quan hệ xã hội, chú ý đến phản ứng cảm xúc của người lớn đối với trẻ.

4. Bảo đảm tính phù hợp với sự phát triển của trẻ: Giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non cần gắn kết với cuộc sống gần gũi và kinh nghiệm của trẻ để lựa chọn nội dung giáo dục, xử lý các tình huống giáo dục trong các hoạt động nuôi dưỡng, chăm sóc và giáo dục trẻ em.

5. Bảo đảm tính phù hợp với phát triển chương trình: Việc lựa chọn mục tiêu, nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục cảm xúc cho trẻ mầm non cần được thể hiện rõ nét trong phát triển chương trình nhà trường.

II. LẬP KẾ HOẠCH GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

- Lập kế hoạch giáo dục / giáo án tổ chức hoạt động cảm xúc xã hội cho trẻ dựa trên các căn cứ sau:
 - + Mục tiêu Chương trình Giáo dục mầm non do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành; mục tiêu giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ mầm non.
 - + Nội dung giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ nhà trẻ và trẻ mẫu giáo.
 - + Những đặc điểm về cảm xúc xã hội của trẻ mầm non.
 - + Biểu hiện cảm xúc xã hội của trẻ em tại thời điểm tổ chức các hoạt động.
 - + Kế hoạch giáo dục năm học.
 - + Điều kiện cơ sở vật chất của trường, nhóm / lớp, cơ sở giáo dục mầm non.
 - + Đặc điểm kinh tế, văn hoá, xã hội của gia đình, cơ sở giáo dục mầm non, địa phương.
 - + Nhu cầu, kĩ năng thực tế và kinh nghiệm của trẻ trong nhóm / lớp.
- Đối với kế hoạch giáo dục năm học, giáo viên xác định mục tiêu và hệ thống nội dung giáo dục cảm xúc xã hội cần hình thành cho trẻ với các độ tuổi cụ thể để đưa vào hệ thống kế hoạch giáo dục các chủ đề / tháng / sự kiện / dự án.
- Đối với kế hoạch giáo dục chủ đề / tháng / sự kiện / dự án, giáo viên căn cứ vào mục tiêu của chủ đề / tháng / sự kiện / dự án và kĩ năng, kinh nghiệm, cảm xúc thực tại của trẻ để xác định những năng lực nào cần hình thành mới, những năng lực nào cần củng cố, duy trì, phát triển để cụ thể hoá trong mục tiêu, nội dung của kế hoạch giáo dục chủ đề / tháng / sự kiện / dự án.
- Đối với kế hoạch hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội, giáo viên cần xác định mục tiêu hình thành các năng lực để xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động phù hợp.
- Với mục tiêu hình thành năng lực mới cho trẻ, giáo viên lựa chọn hoạt động học để trẻ được trải nghiệm, tiếp xúc sâu hơn với các nội dung. Hoạt động học được tổ chức dưới dạng trò chơi, hoạt động trải nghiệm. Toàn thời gian của hoạt động học đều hướng đến năng lực mới cần hình thành cho trẻ.

Lưu ý: Kế hoạch tổ chức các hoạt động giáo dục cảm xúc xã hội được thể hiện trong kế hoạch giáo dục chung của nhóm lớp trong việc thực hiện chương trình giáo dục nhà trường.

III. TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI CHO TRẺ MẦM NON

Trẻ học và phát triển cảm xúc xã hội chủ yếu thông qua hoạt động chơi, qua các trải

nghiệm thực tiễn đồng thời trẻ cũng học và phát triển cảm xúc xã hội trong các hoạt động học. Có nội dung giáo dục cảm xúc xã hội được thực hiện tích hợp trong các hoạt động học thuộc các lĩnh vực giáo dục khác như tạo hình, toán, ngôn ngữ, khám phá tự nhiên, khám phá xã hội...; đồng thời, có thể tổ chức các hoạt động học có nội dung trọng tâm về giáo dục cảm xúc xã hội.

1. Lồng ghép giáo dục cảm xúc xã hội qua hoạt động chơi

1.1. Mục đích

Chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ mẫu giáo và là cách trẻ em học. Chơi mang lại cho trẻ những cảm xúc tích cực, các trải nghiệm thoải mái, vui vẻ. Do đó tích hợp giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ trong hoạt động chơi nhằm giáo dục sẽ hiệu quả, sâu sắc và diễn ra một cách tự nhiên, củng cố các cảm xúc tích cực của trẻ.

1.2. Nội dung

- Trẻ nhận biết cảm xúc xã hội của bản thân và người khác.
- Trẻ trải nghiệm, khám phá các trạng thái cảm xúc của bản thân và người khác.

1.3. Cách tiến hành

Giáo viên dựa trên đặc điểm của mỗi trò chơi, nội dung chơi để tích hợp giáo dục cảm xúc xã hội như sau:

• Bước 1: Tích hợp mục tiêu giáo dục cảm xúc xã hội

Khi xác định mục tiêu của hoạt động chơi, ngoài mục tiêu chung gắn với hoạt động chơi, giáo viên tích hợp thêm các mục tiêu về giáo dục cảm xúc xã hội với mức độ phù hợp với độ tuổi của trẻ và hoạt động chơi cụ thể được triển khai.

• Bước 2: Xác định nội dung giáo dục cảm xúc xã hội

- Xác định nội dung phù hợp với nội dung của hoạt động chơi; đáp ứng được mục tiêu giáo dục CXXH. Không nên ôm đồm đưa quá nhiều nội dung giáo dục cảm xúc xã hội vào một hoạt động chơi/trò chơi, tình trạng khiên cưỡng, áp đặt khiến cho nội dung không phù hợp với tình huống và gây áp lực cho trẻ.
- Một số nội dung giáo dục cảm xúc xã hội có thể tích hợp trong hoạt động chơi
 - + Hiểu được ý nghĩa của các cảm xúc cơ bản trong các tình huống khác nhau.
 - + Động viên, khích lệ mọi người xung quanh khi xuất hiện các cảm xúc tiêu cực như buồn bã, tức giận...
 - + Tôn trọng và chấp nhận cảm xúc của bạn bè và mọi người xung quanh
- Ví dụ:

+ Trong hoạt động chơi ở các góc Gia đình, cho trẻ đóng vai anh chị chăm sóc em bé hay buổi đến thăm ông bà... qua đó trẻ bộc lộ các cảm xúc trong các tình huống khi chơi, giáo viên hướng dẫn, khuyến khích trẻ phát huy cảm xúc tích cực hay điều chỉnh cảm xúc cho phù hợp.

+ Trong các trò chơi có hình thức thi đua, giáo viên không khen ngợi quá mức trẻ thắng cuộc dẫn đến trẻ thua cuộc dễ có cảm xúc tiêu cực, bực tức, giáo viên chủ động nói/ hướng dẫn trẻ nói lời cảm ơn bạn đã cùng tham gia trò chơi vui vẻ, nói lời chúc mừng, thể hiện các cách chia sẻ niềm vui với người chiến thắng.

Nên tạo ra các trò chơi cho phép trẻ đạt mục tiêu theo các khả năng khác nhau, không chỉ một bạn/một đội chiến thắng, giúp trẻ có nhiều cảm xúc tích cực hơn, hướng trẻ đến niềm vui chung cùng nhau.

- *Bước 3: Xác định các góc chơi/trò chơi/thời điểm chơi để tích hợp nội dung giáo dục cảm xúc xã hội*

Căn cứ vào mục tiêu, nội dung lồng ghép, giáo viên xác định góc chơi/trò chơi/thời điểm chơi phù hợp để tích hợp nội dung giáo dục cảm xúc xã hội.

Đồng thời, giáo viên cần chuẩn bị môi trường, đồ dùng, đồ chơi, học liệu đa dạng cho nhu cầu chơi của trẻ: có đồ chơi cho trò chơi vận động, trò chơi đóng vai...; các không gian chơi khác nhau: gia đình, rạp xiếc, công viên, xe bus...

- *Bước 4: Tổ chức hoạt động chơi tích hợp nội dung giáo dục cảm xúc xã hội*
- Trong quá trình tổ chức hoạt động chơi có tích hợp giáo dục cảm xúc xã hội, thông qua các ứng xử, bộc lộ cảm xúc của giáo viên với mọi trẻ trong lớp, ở mọi lúc mọi nơi, giáo viên truyền thông điệp đến trẻ và qua đó giáo dục trẻ biết tôn trọng các cảm xúc khác nhau
- Khuyến khích tất cả trẻ tham gia lần lượt tất cả các hoạt động và các trò chơi, không phân biệt bạn trai - gái với các trò chơi đóng vai, tạo cơ hội cho trẻ trải nghiệm các tình huống và tương tác đa dạng để có cơ hội bộc lộ các cảm xúc khác nhau.
- Giáo viên nhận ra và kịp thời có cách ứng xử để ngăn chặn hành vi hoặc các biểu hiện có cách thể hiện cảm xúc, cách ứng xử chưa phù hợp.
- Giáo viên chú ý hỗ trợ và khen ngợi mọi trẻ em như nhau, chú trọng gọi tên, khen ngợi các cảm xúc tích cực ở trẻ.

GỢI Ý HOẠT ĐỘNG CHƠI TÍCH HỢP GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI

Trước khi chơi	Trong quá trình chơi	Kết thúc chơi
<ul style="list-style-type: none"> - Lắng nghe, tuân thủ quy tắc, luật chơi. - Biết thoả thuận thống nhất với bạn chơi. - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Khả năng giao tiếp tự tin, linh hoạt với bạn bè, thầy cô,... - Tự chọn đồ chơi, trò chơi theo ý thích. - Biết chờ đến lượt chơi. - Giữ được mối quan hệ tốt với những người xung quanh. - Biết cách trao đổi, thoả thuận với bạn cùng chơi để cùng thực hiện hoạt động chơi. - Đàm phán, tìm cách giải quyết mâu thuẫn như: dùng lời, chấp nhận nhường nhịn, nhờ sự trợ giúp từ người lớn,... - Cố gắng hoàn thành nhiệm vụ được giao. - ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Biết an ủi, chia sẻ cảm xúc với bạn bè. - Xếp, cất đồ chơi đúng nơi quy định. - Kỹ năng dọn dẹp, sắp xếp các góc đúng quy định. - ...

2. Lồng ghép qua hoạt động học

1.1. Mục đích

- Giúp trẻ nhận biết cảm xúc xã hội, gọi tên được các cảm xúc và mô tả được các trạng thái cảm xúc.
- Trang bị hiểu biết, củng cố kỹ năng và hình thành cảm xúc tích cực cho trẻ.

1.2. Nội dung

Hoạt động “học” của trẻ mầm non có nội dung theo các lĩnh vực giáo dục. Mỗi hoạt động có những đặc trưng riêng và ưu thế khác nhau trong việc lồng ghép nội dung giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ.

Giáo viên cần dựa vào mỗi hoạt động cụ thể để xác định nội dung, mức độ lồng ghép cho phù hợp, sao cho không những không làm “mờ” hoạt động trọng tâm và thực hiện hiệu quả nội dung tích hợp. Nên lựa chọn các nội dung, cách thức thể hiện hoặc xử lý một tình huống, vấn đề mang tính mới hoặc nhiều trẻ chưa biết hoặc biết chưa đầy đủ.

1.3. *Cách tiến hành*

- Bước 1: Tích hợp mục tiêu giáo dục cảm xúc xã hội
Tùy đặc trưng của hoạt động học để xác định mục tiêu tích hợp giáo dục cảm xúc xã hội phù hợp độ tuổi, chủ đề và các hoạt động khám phá
- Bước 2: Xác định nội dung giáo dục cảm xúc xã hội
 - Việc tích hợp nội dung giáo dục cảm xúc xã hội có thể được thực hiện ở các mức độ khác nhau.

Mức độ toàn phần khi mục tiêu và nội dung của hoạt động học phù hợp (gần như tương đồng) với mục tiêu và nội dung của giáo dục Hoạt động Phát triển tình cảm và kỹ năng xã hội “Nhận biết sở thích, khả năng của bản thân và của người khác” (đối tượng trẻ 5 tuổi, chủ đề bé và các bạn).

Mức độ liên hệ: khi một số hoạt động học có nội dung có thể liên hệ với nội dung giáo dục cảm xúc xã hội.

Ví dụ: Hoạt động giáo dục phát triển ngôn ngữ, truyện “Tích Chu” (Chủ đề Gia đình). Giáo viên có thể trò chuyện và từ đó liên hệ với giáo dục cảm xúc xã hội: Cách quan tâm, yêu thương mọi người, cảm xúc buồn bã, tiếc nuối khi không thể hiện quan tâm, yêu thương kịp thời và phù hợp

- Giáo viên cần dựa vào đặc trưng, nội dung của hoạt động học và đặc điểm của trẻ trong lớp để tiến hành việc tích hợp, lồng ghép nội dung giáo dục cảm xúc xã hội cho phù hợp với mỗi mức độ tích hợp và vừa sức đối với trẻ.

Trong nội dung hoặc trong quá trình tổ chức hoạt động học, giáo viên cần thực hiện lồng ghép một cách hợp lý để quá trình tích hợp được diễn ra một cách tự nhiên, hiệu quả.

- Bước 3: Tổ chức hoạt động học tích hợp nội dung giáo dục cảm xúc xã hội
Trước hết, cần tổ chức các hoạt động trải nghiệm phong phú, đa dạng, hấp dẫn và thực tế giúp trẻ tích lũy kinh nghiệm. Các trải nghiệm này kích thích sự tham gia tích cực của trẻ, tạo nhiều tình huống cho trẻ quan sát, thực hành, giao tiếp, giải quyết các vấn đề nảy sinh trong quá trình hoạt động... Các hoạt động là các trải nghiệm thực tế của trẻ hoặc tạo tình huống để trẻ hồi tưởng các cảm xúc trẻ đã trải qua. Trong quá trình đó trẻ được trải nghiệm, được bộc lộ suy nghĩ, hành động của mình trong một tình huống, hoàn cảnh cụ thể.

Trong quá trình quan sát, khuyến khích trẻ gọi tên cảm xúc, thể hiện các biểu hiện của các cảm xúc đó qua cử chỉ, điệu bộ, nét mặt...

Tiếp theo, cho trẻ chia sẻ kinh nghiệm, chia sẻ kết quả quan sát, tranh luận, chia sẻ suy nghĩ, cảm xúc diễn ra trong quá trình hoạt động trải nghiệm. Bên cạnh việc chia sẻ những hình ảnh, hiện tượng... mà trẻ quan sát được, giáo viên cần cho trẻ chia sẻ với trẻ về những trạng thái cảm xúc trẻ vừa trải qua? Suy nghĩ của trẻ về các cảm xúc đó? Biểu hiện khi con vui hay khi con buồn thì thế nào? Khi biểu hiện cảm xúc với các bạn và mọi người xung quanh, con thấy mọi người như thế nào?...

Từ đó, hình thành kinh nghiệm về cảm xúc cho trẻ gắn kết từ những trải nghiệm gắn liền với nội dung hoạt động mà trẻ đã được trải nghiệm. Dựa vào nội dung hoạt động của trẻ, hứng thú, mối quan tâm của trẻ về các tình huống đã trải nghiệm giáo viên hướng dẫn trẻ rút ra kinh nghiệm cho bản thân.

Cần phối hợp phương pháp đàm thoại với các phương pháp trò chơi vừa giúp hệ thống kiến thức vừa giúp trẻ thực hành luyện tập kỹ năng đã lĩnh hội được. Dựa vào nội dung các thông tin được trẻ phản hồi, giáo viên giúp trẻ hệ thống những kiến thức, kỹ năng và thái độ với đối tượng mà trẻ đã tiếp xúc, tương tác qua trải nghiệm thực tế. Thông qua các bước này, giúp trẻ rút ra được những nguyên tắc, hiểu biết đúng về sự vật, hiện tượng, tình huống... vừa được trải nghiệm; đồng thời, giúp trẻ hiểu cách thể hiện cảm xúc phù hợp, biết các cách thức thể hiện cảm xúc khác nhau phù hợp với tình huống và hoàn cảnh. Từ đó, khi gặp những việc tương tự trẻ biết thể hiện cảm xúc cho đúng, cho đẹp... Giáo viên có thể sử dụng những câu hỏi giúp trẻ phân tích, xử lý các kinh nghiệm thu được như: Con đã làm gì? làm như thế nào? làm việc đó với ai? Con đã làm được sản phẩm gì? Con có thích không? Vì sao con thích? Khi làm tốt (hay không tốt) một việc gì đó, con cảm thấy thế nào? Tại sao lại như vậy? Giáo viên gợi ý, dẫn dắt, kết nối những gì trẻ đã học được với thực tiễn cuộc sống thông qua một số câu hỏi: Con đã làm được gì? Nếu trong tình huống tương tự con sẽ làm như thế nào? Từ đó, khẳng định các kinh nghiệm mà trẻ đã đúc kết qua trải nghiệm và khuyến khích trẻ thể hiện hành vi tích cực trong các hoạt động và sinh hoạt hàng ngày phù hợp với từng tình huống và hoàn cảnh,

Trong toàn bộ quá trình tiến hành hoạt động "học", giáo dục cảm xúc xã hội cần được thể hiện không chỉ ở khía cạnh nội dung giáo dục về cảm xúc xã hội với mỗi mức độ tích hợp trong từng hoạt động, mà quan trọng hơn cần thể hiện đa dạng cảm xúc một cách tích cực với trẻ.

- Bước 4: Đánh giá hoạt động “học” tích hợp nội dung giáo dục cảm xúc xã hội
Trên cơ sở đánh giá quá trình trẻ tham gia vào hoạt động và kết quả của hoạt động, đối chiếu với mục tiêu giáo dục cảm xúc xã hội đã được đặt ra để đánh giá kết quả đạt được so với mục tiêu. Việc đánh giá này không chỉ chú trọng về kết quả đạt được trên trẻ mà cần đánh giá trong quá trình trẻ tham gia vào hoạt động. Kết quả đánh giá là một cơ sở để điều chỉnh mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức... tổ chức hoạt động “học” lồng ghép giáo dục cảm xúc xã hội cho trẻ một cách phù hợp hơn trong các hoạt động tiếp theo.

GỢI Ý HOẠT ĐỘNG HỌC TÍCH HỢP GIÁO DỤC CẢM XÚC XÃ HỘI		
Gợi ý hoạt động học	Nội dung hoạt động	Nội dung giáo dục cảm xúc xã hội
Hoạt động âm nhạc	Trò chơi “Ai nhanh nhất?": Cho trẻ nghe một bài hát, trẻ vừa đi vừa hát theo giai điệu bài hát và quan sát các thẻ hình đặt trên ghế. Mỗi thẻ hình là một dáng vẽ của tay, chân, đầu, mặt.. Khi có tín hiệu thay đổi về tiết tấu, âm lượng... trẻ nhanh chóng dừng lại và bắt chước theo hình trên thẻ.	Qua trò chơi, trẻ kiểm soát được tốc độ của mình; phân biệt cao độ, trường độ âm thanh, học cách biểu lộ các trạng thái cảm xúc, dáng vẽ hình thể khác nhau.
Hoạt động tạo hình	Trang trí / cắt tranh bìa với hình vẽ các khuôn mặt thể hiện trạng thái cảm xúc buồn, vui, tức giận, sợ hãi theo yêu cầu của giáo viên.	Thông qua hoạt động, trẻ nhận biết được biểu hiện của các cảm xúc. Trẻ thể hiện được trạng thái của bức tranh theo cách trẻ nghĩ. Các trẻ khác quan sát, nhận xét bạn thể hiện trạng thái cảm xúc và chia sẻ cách thể hiện cảm xúc của mình.

Làm quen tác phẩm văn học	Truyện “Món quà cô giáo”.	Qua nội dung truyện, trẻ hiểu niềm vui khi được khen, thích thú khi được quà.
	Truyện “Nhỏ củ cải”.	Qua nội dung truyện, trẻ hiểu cảm giác vui mừng, hào hứng khi cùng nhau thực hiện được công việc, vui vẻ cùng nhau đoàn kết hoàn thành công việc.

2. **Lồng ghép trong các hoạt động theo chế độ sinh hoạt hằng ngày**

3.1. *Giáo viên cần khuyến khích trẻ thể hiện cảm xúc đã lĩnh hội được trong hoạt động và sinh hoạt hàng ngày với nhiều đối tượng, trong nhiều tình huống phù hợp với nhu cầu, mong muốn và khả năng của trẻ*

- **Đón trẻ:**

Giáo viên vui vẻ đón trẻ vào lớp, khuyến khích trẻ thể hiện cảm xúc tích cực, biết lễ phép chào hỏi giáo viên, ông bà, cha mẹ. Nhắc nhở trẻ thực hiện các hoạt động tự phục vụ theo đúng quy định của lớp.

Giáo viên dành thời gian trò chuyện với trẻ về các trải nghiệm ở nhà và chia sẻ cảm xúc khi đến lớp. Cần tận dụng thời gian này để khơi gợi ở trẻ những cách thể hiện cảm xúc tích cực đã được đúc kết...Sự trao đổi của giáo viên với trẻ không chỉ cho trẻ thấy mình luôn được quan tâm, yêu thương, mà còn giúp trẻ nhớ lại các kinh nghiệm đã đúc kết, hình dung các tình huống, đối tượng, công việc cần làm.

- **Thể dục sáng:**

Khuyến khích trẻ tự tin, mạnh dạn tham gia tập các bài tập, động tác thể dục. Động viên trẻ thể hiện tinh thần sẵn sàng, vượt qua khó khăn thử thách và thể hiện trạng thái thoải mái về thể chất và tinh thần sau giờ hoạt động/

- **Hoạt động ăn:**

Hướng dẫn, khuyến khích tất cả các trẻ tham gia hoạt động tự phục vụ, vệ sinh trước, trong và sau khi ăn (chuẩn bị bàn ăn, cất bát thìa đúng nơi quy định,...) tạo cho trẻ cảm giác vui vẻ, hào hứng khi cùng nhau thực hiện nhiệm vụ.

Dành sự quan tâm tới tất cả các trẻ trong suốt giờ ăn. Tạo không khí thoải mái, vui vẻ trong giờ ăn.

Khuyến khích trẻ thực hiện các hành vi văn minh trong ăn uống và tôn trọng sở thích ăn uống của tất cả trẻ trong lớp.

- **Vệ sinh cá nhân:**

Hướng dẫn trẻ cách giữ vệ sinh cơ thể, đi vệ sinh đúng nơi quy định, sử dụng đồ dùng vệ sinh đúng cách.

Hướng dẫn trẻ nhận biết một số biểu hiện bất thường trên cơ thể và ở bộ phận sinh dục của bản thân (ngứa, đau, có màu sắc, mùi bất thường hoặc gây cho trẻ cảm giác khó chịu) và nói với giáo viên để được hỗ trợ.

Giáo dục trẻ không động chạm vào cơ thể người khác, gọi đúng tên hành động

của người khác đối với mình và cảm giác của bản thân về điều đó.

- **Hoạt động lao động:**

Khuyến khích, tạo cơ hội cho trẻ cùng tham gia vào hoạt động chuẩn bị trước ngủ và dọn dẹp sau khi ngủ dậy phù hợp khả năng của trẻ; giáo dục tất cả các trẻ đều phải thực hiện quy tắc trong giờ ngủ.

Hướng dẫn, khuyến khích, tạo cơ hội cho tất cả trẻ cùng tham gia vào hoạt động tự phục vụ, lao động trực nhật, lao động tập thể,...

Khuyến khích trẻ mạnh dạn bày tỏ và thể hiện cảm xúc khi cần giáo viên giúp đỡ.

** Phát hiện biểu hiện cảm xúc xã hội của trẻ mầm non trong chế độ sinh hoạt hằng ngày:*

Quan sát trẻ hằng ngày và thông qua các hoạt động trong chế độ sinh hoạt giúp giáo viên dễ dàng phát hiện và theo dõi các cảm xúc xã hội của trẻ.

Quan sát trẻ trong các hoạt động chơi để phát hiện các biểu hiện thay đổi của trẻ như trẻ không muốn/ từ chối tương tác với bạn bè, trẻ có biểu lộ sợ sệt hay hung hăng quá mức, thường xuyên đánh bạn, la hét hoặc muốn ngồi một mình, không muốn tham gia các hoạt động nhiều bạn, hoạt động ngoài trời...;

Quan sát các sản phẩm tạo hình để phát hiện trẻ xé/ vẽ/ dán,... những hình ảnh, màu sắc mang tính chất cảm xúc buồn, tức giận, sợ hãi... khác thường.

Qua đó, cần kịp thời trò chuyện, hướng dẫn, tác động với trẻ để hạn chế những biểu hiện, phản ứng tiêu cực về cảm xúc xã hội và tránh các nguy cơ mất an toàn cho trẻ. Đồng thời, kịp thời phản ánh khách quan với cha mẹ trẻ và trao đổi để có sự phối hợp trong định hướng, củng cố cảm xúc tích cực cho trẻ và ngăn chặn các nguy cơ mất an toàn có thể xảy ra.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, Hướng dẫn tổ chức các hoạt động giáo dục phát triển tình cảm, kỹ năng xã hội cho trẻ trong trường mầm non.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo, Chương trình giáo dục mầm non (Ban hành kèm theo Thông tư số 51/ 2020-BGDĐT)
3. Janette B. Benson and Marshall M. Haith (2009). Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood, Elsevier Inc.
4. Marilou Hison (2004) The Emotional Development of Young Children: Building an Emotion-Centered Curriculum, Teachers College Press.

